

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Hittudományi Doktori Iskola

***Az Amoris Laetitia* legvitatottabb témája**
Tanulmány

Készítette: Kallós Péter Pál

Konzulens: Prof. Dr. Kránitz Mihály

Budapest, 2022

***Az Amoris Laetitia* legvitatottabb témája**

Ferenc pápa 2016-ban adta ki ezt a címben szereplő apostoli buzdítást a családban megélt szeretetről. A téma minden korban aktuális, de most még sürgetőbbnek érezzük, amikor számos ország a család alapvető rendjét, szerepét és tagjainak identitását megkérdőjelezi, sőt, hatalmi szóval, törvényekkel megváltoztatni akarja. De enélkül is érezhető – főleg az fejlett társadalmakban, mint pl. Európa vagy Észak-Amerika – a család, mint intézmény válsága. Nem szükséges különösebb kutatómunkát végezni ahhoz, hogy lássuk: mennyi a válás, a házasság nélküli együttélés, gyerekek milyen stresszes környezetben, igazi példaképek nélkül nőnek fel, és ennek következtében a rossz mintát ők is átveszik.

Ebben a tanulmányban nem az egész dokumentumot kívánjuk elemezni, hanem azokat a részeit vesszük górcső alá, amik a legtöbb vitát egyetlen kérdésben kirobbantották, főleg egyházi körökben. Arról a súlyos, és egyre gyakoribb problémáról van szó: miként kell vélekedni és viselkedni azokkal a személyekkel kapcsolatban, akik egyházi házasságot kötöttek, de aztán polgárilag elváltak, és új „házasságot” kötöttek polgárilag (vagy csak élettársi viszonyban élnek együtt mással). Mivel az ilyen személy házasságtörést követ el, és nem csak alkalmilag, hanem életállapotszerűen abban van, így nem járulhat sem szentgyónáshoz, sem szentáldozáshoz, amíg nem szakít ezzel a bűnös viszonyal. Viszont egyre több lelkipásztor kérdőjelezi meg ennek az igazságát, és próbálná egyszerűen megváltoztatni különféle okokból. Pl. az ilyen ember nem tehet róla, mit tegyen szegény, hogy nőjenek fel az „új házasságból” született gyerekei, miért váljon el ismét ha most jó neki, stb... Ezek a kérdések jobbra az erkölcszociológiára és a kánonjogra, valamint a pasztorálteológiára tartoznak, mi a Ferenc pápa ezzel kapcsolatos írott tanítását nézzük meg az *Amoris Laetitia* buzdításban. A sokak által kritikusnak tartott részek a 293-312 cikkelyek.

A megnyilatkozással szembeni kritika

A dokumentummal kapcsolatban generált konkrét probléma tehát röviden a következő: az *Amoris Laetitia* apostoli buzdítás egyes mondatait egyesek úgy értelmezik, mintha a pápa megengedné a bűnös viszonyban élőknek a szentségtörő áldozást.¹ (Mert bizonyos vélemények szerint nem lehet minden rendezetlen helyzetet bűnösnek tekinteni.²) Amint megjelent az apostoli buzdítás, főleg ez a része került támadások keresztútjába, és többféle értelmezése látott

¹ Lásd FERENC PÁPA, *Amoris laetitia* (apostoli buzdítás), 298-300, SZIT, Budapest 2016, 172-175.

² Vö. Uo. 176. old.

napvilágot.³ Mi jelen esetben ezeket a kritikákat szeretnénk egységbe hozni a hitletéteménnyel. Fontos megállapítás: a dokumentumokat a maguk egészében kell nézni (és nem csak egyes mondatokat), továbbá az egész egyházi hittel és hagyománnyal egységben szükséges értelmezni, akkor értjük jól. Egymás mellé helyezzük az ide szükséges hit- és erkölcsi megállapításokat:

A házasság felbonthatatlansága és a házasságtörés

A házasság felbonthatatlan; ezt a dogmatika részletesen tárgyalja, kifejti és elemzi.⁴ Éppen ezért a házasságtörés bűn, amire bőszéges példákat találunk a Kinyilatkoztatásban, és a legszigorúbb elbírálás alá esett. A 10 parancsolat két helyen is határozottan ellene szól: „*Ne törj házasságot!*”⁵ Ugyanígy szó szerint olvassuk máshol: *Ne törj házasságot!*⁶ Sőt, még az elkívánást, a vágyakozást is tiltja az isteni törvény: „*Ne kívánd el embertársad házát, ne kívánd el embertársad feleségét, sem szolgáját, sem szolgálólányát, sem szarvasmarháját, sem szamarát, sem más egyebet, ami az övé.*”⁷ A másik bibliai hely így hozza: „*Ne kívánd embertársad feleségét!*”⁸ Sőt, hogy ennek a bűnek nagyon súlyos mivoltát érzékeltesse, az ószövetségi törvénykezés erre a bűnre halálbüntetést rendel.⁹ Már az akkori ember is értette, hogy a házasságtörés alapvetően és gyökeresen sérti az egyéni ember életét, de egyúttal a társadalmi rendet is. Jézus Krisztus ugyanezt erősíti meg az Újszövetségben: „*Aki elküldi feleségét és mást vesz el, házasságtörést követ el ellene. Ha pedig a feleség hagyja el férjét és máshoz megy, házasságot tör.*”¹⁰ Vagyis az Újszövetségben Krisztus visszatért ahhoz, amit Isten eredetileg eltervezett.

Mivel a Kinyilatkoztatásból eléggé egyértelmű, hogy a házasságtörés bűn, ezt erősítik meg egyes megnyilatkozások. *Szent Marcellinus* pápa már a III.-IV. sz. fordulóján így ír: „*Hasonlóképpen a hívő asszonynak, aki elhagyta ugyan hívő, de házasságtörő férjét és másik férjjel házasodik, legyen megtiltva, hogy ezt megtegye; ha megtette, előbb ne részesedjék az áldozásban, csak ha az, akit elhagyott, előbb nem távozott el már a világból: hacsak esetleg egy betegség következtében a szükségszerűség nem kényszeríti ki, hogy áldozásban részesüljön.*”¹¹

³ Lásd <https://jezsuitakiado.hu/cikkek/szakitas-vagy-ujrakezdes/> (A kutatás ideje: 2022.04.02.)

⁴ Vö. DH 1797-1800, 1807, 3142.

⁵ MTörv 5,18.

⁶ Kiv 20,14.

⁷ Kiv 20, 17.

⁸ MTörv 5,21.

⁹ Lásd MTörv 22, 22-24.

¹⁰ Mk 10, 10-12.

¹¹ DH 117.

Voltak esetek, amikor háború következtében az asszonyok nem tudták, él-e még a férjük, ezért új házasságot kötöttek. Némely esetben viszont hazatérhettek, és ez nehéz gyakorlati helyzetet okozott.¹² Egy későbbi rendelkezés a következőt jelenti ki a házassági beleegyezés hatásáról, és az esetleges válásról: *„Ha a férfi és az asszony között törvényes beleegyezés ... áll fenn a jelenre vonatkozóan, mégpedig úgy, hogy egyik a másikat kölcsönös beleegyezésével a szokott szavakkal kifejezetten elfogadja ... akár közbeiktattak esküt, akár nem, nem szabad az asszonynak máshoz férjhez menni. És ha férjhez is ment, még ha testi kapcsolat is követte ezt, attól el kell hogy váljék, és az Egyház szigorával arra kell kényszeríteni őt, hogy az elsőhöz visszamenjen; bár mások erről másképpen vélekednek, és néha némelyik elődünk is másképpen hozott ítéletet.”*¹³ Az ún. *privilegium paulinum* elve fordítva már nem igaz: ha el is hagyják hűtlenül a házastársat vallási eltévelyedésből, az nem bontja fel a házasságot.¹⁴ Az eddigieket tehát így foglalhatjuk össze: *„A házasságtörés súlyos bűn a tisztaság, a hűség, az igazságosság és a szeretet ellen, és gonosz támadás a házasság szentsége ellen, amely a hűséget az istentisztelet különleges jogcímeiként követeli meg. Kettős súlyosságú a házasságtörés bűne, ha az két házasságba történő beavatkozást jelent...”*¹⁵

A szentségek méltó felvétele

Ezek után a szentáldozás lehetőségét is megvizsgáljuk. *„Ezért aki méltatlanul eszi a kenyeret vagy issza az Úr kelyhét, az Úr teste és vére ellen vét.”*¹⁶ Súlyos bűn állapotában nem szabad áldozni, mert az szentségtörés.¹⁷ Ide nem is szükséges több idézetet vennünk, mert ez is egyértelmű a hitletéteményből. Ha összevetjük az eddigi két tényállást, és levonjuk a következtetést, akkor Szent II. János Pál pápa így összegzi: *„Mindazonáltal az Egyház megerősíti a Szentírásra támaszkodó hagyományát, mely szerint a válás után újra megházasodott híveket nem engedi szentáldozáshoz járulni. Ugyanis ők maguk akadályozzák meg, hogy szentáldozásban részesülhessenek, mert állapotuk és életkörülményeik objektíven ellentmondanak annak a Krisztus és Egyháza közötti szeretetnek, amelyet az Eucharisztia jelez és megvalósít. De van e fegyelemnek egy különleges lelkipásztori indoka is: ha az ilyen embereket az Eucharisziához bocsátaná, az Egyháznak a házasság felbonthatatlanságáról*

¹² Lásd DH 314.

¹³ Uo., 756.

¹⁴ Lásd DH 769.

¹⁵ HÁRING, B., *Krisztus törvénye* III, Róma-Budapest-Pannonhalma 2015, 285.

¹⁶ 1Kor 11, 27.

¹⁷ Vö. DH 1647.

szóló tanítására vonatkozóan tévedés és zavar támadna a hívőkben.”¹⁸A megfogalmazás tehát egyértelmű, és teljesen logikus és közérthető. Ennek ellenére a vita állandóan fellángol, annál is inkább, mert egyre több az ilyen eset. Érthető az a lelki fájdalom, ami az ilyen helyzetekből fakad. Viszont abból a tényből, hogy többen élnek bűnös viszonyban, egyáltalán nem következik, hogy az akkor jó vagy megengedett. Természetes, hogy lelkipásztori érzékenységgel kell közeledni minden esethez, de ez nem jelentheti a hit és erkölcs lazulását vagy relativizálását.¹⁹

Mit tanít erről az Egyházfő?

Ferenc pápát az *Amoris Laetitia* megjelenése után elkezdték vádolni, mintha ő másként nyilatkozna ebben a dokumentumban, mint azt Egyház tanítása egyértelműsíti a Kinyilatkoztatásból. Aki figyelmesen elolvassa a fentebb említett cikkelyeket, az hamar észreveszi: erről szó sincs. Ugyanis sehol nem írja le Ferenc pápa, hogy aki „szabálytalan” helyzetben él, az járulhatna minden további nélkül „csak úgy” a szentségekhez; sőt, sehogy nem ír róla. Amikor azt a kérdést boncolgatjuk, hogy ki van a megszentelő kegyelem állapotában, azt teljes bizonyossággal normál körülmények között az ember még önmagáról sem tudhatja.²⁰ Ferenc pápa inkább a jóhiszeműsége gondol, ami egyes speciális esetekben csökkentheti a felelősséget.²¹ (A kérdés összetettsége miatt ebben a tanulmányban ezt nem tudjuk bővebben tárgyalni, csak megemlítjük, mint végkövetkeztetést.) A pápai megfogalmazások, amikben különösen szerepel a „lelkipásztori megkülönböztetés” fogalma, erről a hozzáállásról szól, amitől a tények még tények maradnak. Az az alapelv az erkölcsben is, hogy a bűnt el kell ítélni, de a bűnöst szeretettel kell fogadni, és a jóra segíteni.²² Ha az Egyházfő írásait olvassuk, és prédikációit hallgatjuk, akkor nála is maximálisan ez a hozzáállás tükröződik.

Volt már az Egyház történetében hasonló félreértés: a reformáció korában egyes újítók úgy gondolták, hogy Isten egyeseket eleve kárhozatra rendelt. Ezen véleményüket bibliai részekkel kívánták megalapozni, pl. „... s hittek is mind, akik az örök életre voltak rendelve.”²³ Vagy: „Akiket pedig eleve elrendelt, azokat meg is hívta; és akiket meghívott, azokat megigazultakká is tette; akiket pedig megigazultakká tett, azokat meg is dicsőítette.”²⁴ A

¹⁸ SZENT II. JÁNOS PÁL PÁPA, *Familiaris consortio*, 84, SZIT, Budapest 1982.

¹⁹ Lásd DODARO, R., *Megmaradni Krisztus igazságában*, Kairosz, Budapest 2018, 146-150.

²⁰ Vö. DH 1540.

²¹ Vö. KEK 1735.

²² Lásd HÁRING, B., *Krisztus törvénye II*, Róma-Budapest-Pannonhalma 1998, 347-352.

²³ ApCsel 13, 48.

²⁴ Róm 8, 30.

hitújítók ezekből a kijelentésekből arra a téves következtetésre jutottak, hogy akkor a többieket Isten a pokolra rendelte. A Tanítóhivatal kellően kifejtette ennek az állításnak a cáfolatát, és a kiindulási egyik legfontosabb érve: sehol sem írja a Szentírás, hogy akkor Isten egyeseket eleve elutasít a kárhozatba; vagyis az eleve elrendelésből semmiképpen sem következik, hogy akkor van eleve elvetés.²⁵ Ha ezt a módszert jelen problémánkra vetítjük: a megkülönböztetés és lelkipásztori kísérés elvéből nem vonhatjuk le azt a következtetést, hogy akkor a helytelen életállapot mégis lehetővé tenné az Eucharisztia vételét. A pápa pl. ezt is hozzáteszi: „Nyilvánvaló, hogy ha valaki úgy hivalkodik egy objektív bűnnel, mintha ez a keresztény ideál részét képezné, vagy az Egyház tanításától eltérő dolgot akarna bevezetni, nem várhatja el, hogy katekézist vagy prédikációt tartson, és ebben az értelemben van valami, ami elválasztja őt a közösségtől.”²⁶

A Szentatya, amikor ennek a buzdításnak a többi részeit kifejti, lelkipásztori okból az irgalom és szeretet meghirdetése által próbálná ezeket a nehéz és rendezetlen élő személyeket felhívni arra, hogy próbálják életüket rendezni, már amennyire lehetséges. „Ez az alap kijelentés nem következmények nélküli, elvont állítás. Az következik belőle, hogy az első, szentségi házasság fennállása mellett egy második, polgári házasság nem lehet szentségi.”²⁷ Ebből pedig mindaz következik, amit fentebb bemutatunk. Mint ismeretes, jelenlegi Egyházfőnk a legnagyobb irgalommal, szeretettel fordul mindenki felé, és megnyilatkozásaiban ezért is beszél az Egyházzal, mint Anyáról, vagy mint tábori kórházzal. Ezek a képek nem az erkölcsi lazaságot pártolják, hanem éppen a teljes szentségi közösségre szeretnének mind többeket eljuttatni, de nem szigorral és fenyegetésekkel, hanem az irgalom felkínálásával. Itt ismét eljutunk ahhoz az nehézséghez, ami abból fakad, hogy az erkölcsi rend teljesen világos, és sok esetben egyértelmű, mégis ennek az betartatása, a teljességre jutás nagyon lassan, fokozatosan történhet, amire nincs tökéletes recept, hanem szükséges a jóhiszeműség is figyelembe venni (de persze úgy, hogy lehetőleg az erkölcs ne sérüljön).²⁸ Ez egy olyan dilemma, ami tökéletesen nem oldható, hanem a jobb megközelítéseket keresi a lelkipásztori érület; annál is inkább, mert az emberek lelkiülete különbözik egymástól, és mindig a legjobb utat kell megtalálni. Ezt az ősi alapelvet már többféleképpen próbálta a lelkipásztorkodás kifejteni, leginkább a gyóntatással kapcsolatban; ismer olyan tudatlanság-fajtákat, ahol a jóhiszeműség mentő körülmény.²⁹ (De

²⁵ Vö. PUSKÁS, A., *A kegyelem teológiája*, SZIT, Budapest 2016, 177-178.

²⁶ FERENC PÁPA, *Amoris laetitia*, 297, SZIT, Budapest 2016, 172.

²⁷ KASPER, W., *Amoris laetitia: Szakítás vagy Újrakezdés*, in *Emberrárs* (2016/4), 291.

²⁸ Lásd HÄRING, B., *CSSR, Krisztus Törvénye II*, SZIT, Budapest-Róma-Pannonhalma 1998, 382-388.

²⁹ <http://www.keresztenyelet.hu/titkok-meg-kiskapuk/> (A kutatás ideje: 2022. 04. 04.)

ezek speciális esetek, nincsenek ellentétben a felvilágosítási kötelezettségekkel.) Hasonlóképpen a pápában az a felebaráti szeretet és felelősség dominál, amit mint Krisztus földi helytartója érez minden ember iránt. Ő mindig az irgalommal, a nyitottsággal szeret közelíteni mindenki felé, éppen úgy, ahogy a Megváltó is tette földi működése alatt, éppen a megtérés érdekében. „*Krisztus jegyese ma szívesebben nyúl az irgalmasság olaja után, mintsem hogy a szigor fegyverével fenyegetőzzék. Úgy vélik, hogy jobban segít korunk szükségletein, ha tanításának gazdagságát kínálja fel az embereknek, és nem ítél el senkit.*”³⁰ - talán a legtöbben ezt idézik Szent XXIII. János pápától a Zsinattal kapcsolatban. Ez az megújult szemlélet, ami jelenlegi egyházfőnk is a magáévá tesz, és ennek megfelelően próbálja a nehéz, rendezetlen helyzetben élőket vonzani. Így foglalja össze a helyes szellemiséget: a személt vegyük figyelembe, és nem csak elméleti megfontolásokat, mert akkor fundamentalistákká válunk, és nem érünk célt a neveléssel.³¹

Összefoglalás: tanulmányunkat egyetlen kérdésre sarkítottuk ki: az érvénytelen házasságban élők járulhatnak-e szentségekhez? Ferenc pápa válasza: sajnos nem. Mégha az *Amoris Laetitia* egyes részei mást sugallnának, nem lehet belőle rosszat kiolvasni. Az Egyházfő nagy irgalommal és jóindulattal közelít az ilyen szerencsétlen helyzetben élőkhez, és az apostoli buzdításban is ebben a stílusban ír, azonban a hitbeli tények maradnak. Úgy érezzük: ebben a témában a teológia nem tud újat alkotni. A bűn és a rossz minősége nem attól függ, hogy hányan követik el, hanem az isteni rendelés alapján. Az Egyház szerepe ezért a fiatalokat helyesen oktatni, jól felkészíteni a házasságra, a házasokat pedig lélekben kísérni, hogy hűségben és boldogan kitarthassanak egymás mellett mindhalálig.

Felhasznált irodalom

Biblia, SZIT, Budapest 2016.

A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai, Bevezetés, SZIT, Budapest 1992.

DENZINGER, H. —HÜNERMANN, P., *Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának megnyilatkozásai*, Örökmécs - SZIT, Budapest 2004. (DH)

³⁰ *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai*, Bevezetés, SZIT, Budapest 1992, 9-10.

³¹ Vö. AMBROGETTI, F., RUBIN, S., *Ferenc pápa – Beszélgetések Jorge Bergoglióval*, Ulpius Ház Kiadó, Budapest 2013, 88.

A Katolikus Egyház Katekizmusa, (KEK) SZIT, Budapest 1994.

AMBROGETTI, F., RUBIN, S., *Ferenc pápa – Beszélgetések Jorge Bergoglióval*, Ulpius Ház Kiadó, Budapest 2013.

FERENC PÁPA, *Amoris laetitia*, SZIT, Budapest 2016.

DODARO, R., *Megmaradni Krisztus igazságában*, Kairosz, Budapest 2018.

HÄRING, B., *Krisztus törvénye II-III*, Róma-Budapest-Pannonhalma 1998-2015.

II. JÁNOS PÁL PÁPA, *Familiaris consortio*, SZIT, Budapest 1982

KASPER, W., *Amoris laetitia: Szakítás vagy Újrakezdés*, in *Embertárs* (2016/4), 291.

PUSKÁS, A., *A kegyelem teológiája*, SZIT, Budapest 2016.

<https://jezsuitakiado.hu/cikkek/szakitas-vagy-ujrakezdes/> (A kutatás ideje: 2022.04.02.)

<http://www.keresztenyelet.hu/titkok-meg-kiskapuk/> (A kutatás ideje: 2022. 04. 04.)